

Наративна категорія часу в сучасному англомовному медіатексті

Наратив (як «розповідання однієї чи більше дійсних або фіктивних подій, які повідомляються одним, двома чи кількома нараторами одному, двом чи кільком наратованим» [2:73]) поєднує три рівні [1:63]:

- нарація (En. narration, Fr. narration) – породжуючий оповідний акт або вся ситуація (дійсна чи фіктивна), у якій відбувається цей акт;
- оповідь (En. discourse, Fr. récit) – висловлювання, дискурс, безпосередньо оповідний текст; матеріальна презентація того, про що оповідається;
- історія (En. story, Fr. histoire) – зміст та значення того, про що оповідається.

Задля відображення взаємозв'язків між цими рівнями, виділяють три категорії наративу, серед яких категорії часу, стану й модальності [1:66].

Як правило, наратив тягне за собою певну видозміну часу, так званий часовий дуалізм. Наслідуючи німецьких теоретиків, Ж. Женетт наводить опозицію категорій *erzählte Zeit* (час історії) та *Erzählzeit* (час оповіді) [1:69], яка передбачає можливість вмістити будь-який часовий проміжок у порівняно короткий уривок оповіді. Взаємозв'язок між дійсним часом історії та фіктивним часом оповіді реалізується через аспекти порядку, тривалості й повторюваності. Метою представленої статті є дослідити роль виділених аспектів у організації наративу.

Традиційна форма оповіді вимагає лінійної організації подій. Однак дуже часто наратив може перериватися різного роду коментарями чи поясненнями задля забезпечення кращого розуміння тексту з боку читача. Таким чином, порядок наративу має справу з поняттями анахронії та ахронії.

Анахронія (*anachrony*) являє собою «неузгодженість між порядком подій, в якому вони відбуваються, й порядком викладу їх в розповіді» [2:13]. При цьому анахронії можуть повертатися як до минулого, так і до майбутнього. У першому випадку анахронія носить назву *аналепсис*, у другому – *пролепсис*.

Аналепсис може бути зовнішнім (час аналепсису знаходиться поза межами оповіді), внутрішнім (події, до яких повертається оповідач, трапилися вже після початку оповіді) або змішаним (час аналепсису починається до початку історії

оповіді й закінчується пізніше її закінчення) [1:69]. Подібним чином розрізняють також зовнішній або внутрішній пролепсис. На додачу до цього, аналепси можуть бути додатковими, які заповнюють пропуски в оповіді, і повторними (іншими словами, «нагадування»).

Говорячи про анахронію, важливо усвідомлювати, що вона передбачає чіткий часовий зв'язок між теперішнім, минулим і майбутнім, що не є характерним для ахронії. Так, ахромія (achrony) – це «подія позбавлена будь-якого часового зв'язку з іншими подіями; недатована подія» [2:17].

Що стосується тривалості оповіді, її доволі складно передбачити, адже час, затрачений на оповідь, варіюється в залежності від конкретної ситуації, і, як наслідок, має різне значення по відношенню до часу історії (опозиція *erzählte Zeit* / *Erzählzeit*, про яку йшлося вище). Задля обґрунтування подібної невідповідності, вводиться поняття анізохронії («зміна наративної швидкості, пришвидшення чи уповільнення темпу» [2:13]) або швидкості («відношення між тривалістю наратованого й довжиною наративу» [2:158]).

До основних наративних темпів (NT: narrative time – час оповіді, ST: the story's time – час історії; формальне вираження подано за працею «Narratology» [4], визначення – за «Наратологічним словником» [2]) належать:

- еліпсис ($NT=0$; $ST=n$) – наратив ніяк не описує певну ситуацію;
- резюме ($NT < ST$): час, про який йде оповідь, перевищує час самої оповіді;
- сцена ($NT=ST$): час наративного тексту дорівнює часу наратованих подій;
- розтягнення ($NT > ST$) процес, протилежний до резюме: «порівняно довгий наративний текст відповіде відносно короткому наративному часові»;
- пауза ($NT=n$; $ST=0$): уривок оповідного часу не належить до часу історії.

Зрозуміло, у випадку розтягнення оповідь є «повільною», а у випадку резюме оповідь сприймається як «швидка» та лаконічна [3:93].

За повторюваністю наративи можуть оповідати подію відповідно до того, скільки разів вона трапилася (сингулятивний наратив: $1N/1S$; nN/nS); один раз розповідати про те, що трапилось декілька разів (ітеративний наратив: $1N/nS$); декілька разів повертатися до того, що трапилось один раз (повторюваний наратив: $nN/1S$) [4].

У нашій роботі вважаємо за доцільне дослідити дану категорію у медіатексті, на матеріалі статті Серджіо Гернандеза «Dissecting Amazon and Hachette's new chapter», у якій спостерігаємо певні варіації у використанні наративної категорії часу [5].

Автор розповідає про закінчення затяжної боротьби між Інтернет-сервісом Amazon та книжковим видавництвом Hachette стосовно цінової політики на електронні книги. Аспект порядку виражається через анахронію. Спочатку автор повідомляє факт закінчення боротьби минулого тижня:

The Internet retailer and the book publisher ended their "protracted, costly, and very public fight" last week, just in time for the holiday shopping season (Sergio Hernandez),

після чого використовує пролепсис, щоб розповісти про початок та перебіг цієї боротьби:

Since May, the two have been locked in a war over e-book pricing and profit sharing (Sergio Hernandez).

Разом з тим, зазначений уривок є прикладом резюме, адже декількома реченнями резюмується багатомісячна боротьба. Описуючи прийоми, які використовували суперники, не досягнувши згоди в ціні, автор маніпулює повторюваністю подій:

When Hachette wouldn't agree to Amazon's terms, the retailer responded with hardball tactics, removing the Pre-order button on Hachette titles and delaying deliveries of the publisher's hardback books for weeks (Sergio Hernandez).

Використання модального дієслова «*wouldn't*» з граматичної точки зору та опис боротьби означенням «*protracted*» (декілька речень перед тим) з лексичної точки зору підтверджують думку, що подібна ситуація відбувалась декілька разів у минулому, хоча й описується у статті одноразово. Як бачимо, перед нами приклад ітеративного наративу.

Передбачаючи наслідки подібної домовленості, автор використовує пролепсис, який легко розпізнати завдяки вживанню майбутнього часу:

It [Hachette] will still control most of its e-book pricing, which it says is a big win for authors. But it will also accept unspecified "incentives" from Amazon to sell books for less... (Sergio Hernandez).

Після цього, оповідь знову повертається до минулого, і вже в резюмованому вигляді представляє, що саме робило видавництво книг у відповідь на фінансові удари Інтернет-сервісу (знову резюме в поєднанні з ітеративним наративом):

For months, the retailer's opponents have "successfully cast it as a monopolistic bully, reinforcing the most negative images of the Internet giant" (Sergio Hernandez).

На завершення статті, Серджіо Гернандез звертається до теперішнього часу, аби описати поточний стан ситуації:

Even as it [Amazon] battles traditional publishers, the retailer is steadily building its own in-house publishing arm, with thousands of popular titles priced at \$4.99 or less (Sergio Hernandez).

Разом з тим, через використання теперішнього часу автор звертає увагу на майбутнє, констатуючи, що на цьому боротьба не завершується:

The war over the future of the book market "is likely to be a long, complicated, and very messy one" (Sergio Hernandez).

Окрім вже зазначеного вище ітеративного наративу, у статтях використовується повторюваний наратив. Так, головна подія, навколо якої розгортається вся ситуація, називається декілька разів, що обумовлено особливостями побудови медіатексту. У підзаголовку (чи, радше, короткому описі) статті «Dissecting Amazon and Hachette's new chapter» повідомляється:

Amazon and Hachette ended their "protracted, costly, and very public fight," just in time for the holiday shopping season (Sergio Hernandez).

Трохи нижче, текст статті містить таке ж речення, з доповненням у вигляді обставини часу «last week». Для метафоричного опису тієї ж ситуації, автор на початку статті цитує іншого видавця:

Amazon and Hachette are "burying the hatchet," said [Shannon Bond at the Financial Times](#) (Sergio Hernandez).

Описавши події, що передували підписанню угоди, автор знову нагадує:

The fight got so ugly that you could practically hear the "sigh of relief echoing through the corridors of Manhattan's publishing houses" after last week's deal was inked (Sergio Hernandez).

Як наслідок, одна й та ж подія називається декілька разів, хоча й описується по-різному.

Як бачимо, різні модифікації наративної категорії часу використовуються у медіатексті інтернет-статті задля більш широкої характеристики події, про яку йдеться. Анахронії з точною вказівкою на залежність минулого, майбутнього і теперішнього повідомляють читачеві про початок, розвиток, кульмінацію та найбільш вірогідні наслідки ситуації. Таким чином, завдяки аспектам порядку, тривалості й повторюваності, усі категорії наративу є чітко організованими й взаємопов'язаними.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Женетт Ж. Фигуры: в 2 томах / Ж. Женетт. – Т. 2. – М.: Изд-во им. Сабашниковых, 1998. – 472 с.
2. Ткачук О.М. Наратологічний словник / О.М. Ткачук. – Тернопіль : Астон, 2002. – 173 с.
3. Шмид В. Нарратология / В. Шмид. – М.: Языки славянской культуры, 2003. – 312 с.
4. Guillemette L. and Lévesque C. Narratology / Lucie Guillemette, Cynthia Lévesque. – 2006. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.signosemio.com/genette/narratology.asp>
5. Hernandez S. Dissecting Amazon and Hachette's new chapter / Sergio Hernandez // The Week. – November 24, 2014. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://theweek.com/article/index/272362/dissecting-amazon-and-hachettes-new-chapter>